

Elżbieta Hajduga

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

OGÓLNY PRZEGLĄD ZEWNĘTRZNYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI REASEKURACYJNEJ

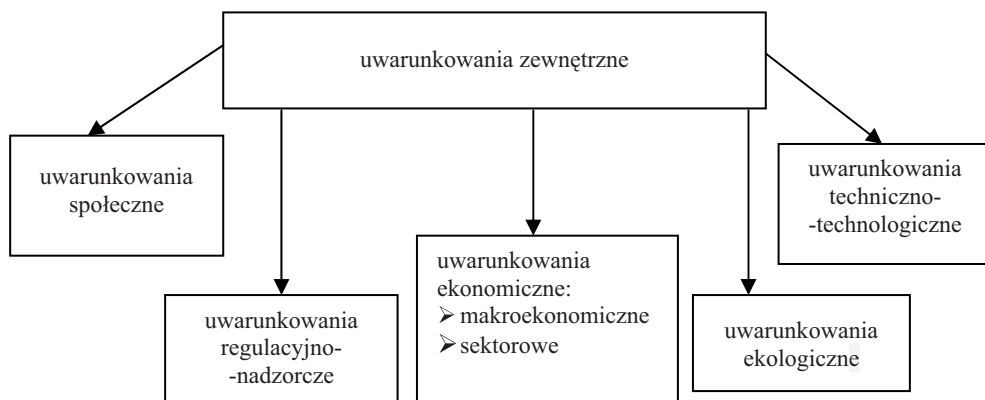
1. Wstęp

Rozwój działalności reasekuracyjnej podlega różnego rodzaju uwarunkowaniom. Ogólnie **uwarunkowanie** to „okoliczności sprzyjające czemuś” [1, s. 344], „okoliczności mające wpływ na coś” [9]. Uwarunkowania to okoliczności, ale też zjawiska czy czynności mające wpływ na określony stan rzeczy, rozwój sytuacji i przebieg procesu [6, s. 615].

Dokonanie systematycznego podziału przedmiotów i zjawisk według pewnej zasady na klasy, działy, poddziały itp. [4, s. 216], czyli dokonanie klasyfikacji uwarunkowań, jest procesem dość skomplikowanym i w zależności od celu, jaki zamierza się osiągnąć, może mieć różny charakter.

Jednym z kryteriów jest pochodzenie uwarunkowań. Zgodnie z nim można wyróżnić uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne. Uwarunkowania *zewnętrzne* to te, które pochodzą z szeroko rozumianego otoczenia dalszego i bliższego zakładów reasekuracyjnych i na które nie mają one wpływu. Są one niezależne od firm reasekuracyjnych, do których muszą się one jednak dostosować. Uwarunkowania *wewnętrzne* natomiast to te, które wypływają bezpośrednio z samych firm reasekuracyjnych, na które to uwarunkowania indywidualny reasekurator ma wpływ i sam je w pewien sposób kształtuje.

Głównym celem artykułu jest próba sklasyfikowania zewnętrznych uwarunkowań rozwoju działalności reasekuracyjnej. Są to zarówno te uwarunkowania, które determinują rozwój działalności reasekuracyjnej (stymulanty), jak i te, które mogą ten rozwój ograniczać (destymulanty). Uwarunkowania te są w pewien sposób narzucone firmie ubezpieczeniowo-reasekuracyjnej z otoczenia. Jednostka nie ma na nie bezpośredniego wpływu, ale jednak działalność reasekuracyjna jest od nich uzależniona. Na rysunku 1 przedstawiono identyfikację zewnętrznych uwarunkowań rozwoju działalności reasekuracyjnej w Polsce ze względu na ich naturę.

Rys. 1. Rodzaje zewnętrznych uwarunkowań rozwoju działalności reasekuracyjnej w Polsce

Źródło: opracowanie własne.

W artykule przyjęto klasyfikację zewnętrznych uwarunkowań rozwoju działalności reasekuracyjnej ze względu na ich pochodzenie. W ramach uwarunkowań zewnętrznych wyróżniono te, które bardziej pośrednio wpływają na rozwój reasekuracji, począwszy od ubezpieczeń (tu zaakcentowano to jako uwarunkowania społeczne), poprzez regulacje prawne i koniunkturę na rynku (choćby wskaźniki makroekonomiczne), po zmiany klimatyczne i związane z tym ryzyko (uwarunkowania ekologiczne) oraz rozwój technologii (uwarunkowania techniczno-technologiczne). W artykule podjęto próbę zdefiniowania tych właśnie uwarunkowań mających wpływ na rozwój działalności reasekuracyjnej.

2. Uwarunkowania społeczne

Uwarunkowania społeczne mają bezpośredni wpływ na działalność ubezpieczeniową, ale pośredni na działalność reasekuracyjną. Do podstawowych uwarunkowań tego typu można zaliczyć zmiany demograficzne ludności, np. spadek liczby narodzin, proces starzenia się społeczeństwa (dotyczy przede wszystkim ubezpieczeń na życie), zwiększenie liczby gospodarstw jedno- i dwuosobowych, rosnący poziom wykształcenia, dochodu i posiadanego majątku. Są to czynniki, które wpływają na styl życia, zwyczaje i priorytety ludności, co z kolei określa, na jakie produkty i usługi będzie zapotrzebowanie w przyszłości. Należy pamiętać, że funkcja społeczna ubezpieczeń gospodarczych ma na celu łagodzenie procesu ubożenia na skutek niemożliwości podołania finansowym skutkom zdarzenia losowego. To właśnie ubezpieczenie (a następnie reasekuracja) skłania do przewidywania różnych przyszłych zdarzeń i do bieżącego oszczędzania. Państwo „zrezygnowało” z roli państwa opiekuńczego, wycofując się z pomocy w likwidowaniu szkód. Sami obywatele muszą ponosić finansowe konsekwencje wielu zdarzeń losowych. Zmiana

stylu życia, która nastąpiła wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa, spowodowała również zwiększenie świadomości ubezpieczeniowej. Społeczeństwo polskie jest społeczeństwem mobilnym pod wieloma względami. Częściej niż jeszcze kilkanaście lat temu statystyczny Polak przeprowadza się (np. ze względu na zmianę pracy), chętniej podróżuje, wyjeżdża do pracy za granicę, zmienia pracę, a często też i zawód. Przy tak intensywnym trybie życia najczęściej wykorzystywanym środkiem lokomocji stał się samochód, który jest nie tylko środkiem przemieszczania się, lecz także narzędziem pracy. To wszystko powoduje, że pojawiły się, oprócz już istniejących, nowe rodzaje ryzyka przeznaczone do ubezpieczenia. Najczęściej, z punktu widzenia uwarunkowań społecznych, ubezpieczane jest ryzyko zawarte w grupach 3, 9 i 10. Grupa 3 obejmuje ubezpieczenia casco pojazdów lądowych (z wyjątkiem pojazdów szynowych), grupa 9 obejmuje ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych (nie ujętych w innych grupach, np. szkód spowodowanych przez mróz, grad czy kradzież), grupa 10 natomiast obejmuje ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wszelkiego rodzaju, wynikającej z posiadania i użytkowania pojazdów lądowych z napędem własnym, łącznie z ubezpieczeniem odpowiedzialności przewoźnika.

3. Uwarunkowania regulacyjno-nadzorcze

Uwarunkowania regulacyjno-nadzorcze pochodzą z systemu legislacyjnego Polski, a także z systemu legislacyjnego Unii Europejskiej. Regulacje europejskie wpływają na prawodawstwo państw członkowskich UE lub wstępujących do niej. Polska stała się krajem stowarzyszonym z Unią Europejską po podpisaniu 16 grudnia 1991 r. w Brukseli „Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi a Rzeczpospolitą Polską”. Układ wszedł w życie po jego ratyfikacji 1 lutego 1994 r. Stowarzyszenie Polski z Unią Europejską obligowało Polskę do dostosowania polskich przepisów prawnych do norm unijnych, również w zakresie polityki nadzorczej.

Analiza uwarunkowań regulacyjno-nadzorczych dotyczy:

- warunków wejścia¹ i wyjścia² z rynku zakładów ubezpieczeniowo-reasekuracyjnych i reasekuracyjnych,
- finansowych norm ostrożnościowych w zakresie wymagań kapitałowych, utrzymania odpowiedniego poziomu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz prowadzonej polityki lokacyjnej, w tym ustawowych limitów inwestycyjnych,
- sprawowania nadzoru nad działalnością ubezpieczeniowo-reasekuracyjną i reasekuracyjną (w tym obowiązków sprawozdawczych względem organu nadzoru)³.

¹ Dotyczy warunków wejścia na polski rynek krajowego lub zagranicznego zakładu ubezpieczeniowo-reasekuracyjnego lub reasekuracyjnego.

² Dotyczy wyjścia z rynku w sytuacji zakończenia działalności z tytułu upadłości, likwidacji oraz cofnięcia zezwolenia, np. w sytuacji niespełnienia wymogów ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

³ W niniejszym artykule uwarunkowania regulacyjno-nadzorcze zostały omówione w sposób bardzo uproszczony ze względu na ograniczoną objętość artykułu. Więcej na ten temat: E. Hajduga, *Miejsce reasekuracji w prawie polskim*, [w:] *Finanse i rachunkowość – teoria i praktyka*, red. G. Borys,

Uwarunkowania regulacyjno-nadzorcze determinują rozwój działalności reasekuracyjnej. Każdy zakład reasekuracyjny, zanim jeszcze rozpocznie prowadzenie działalności, a potem w trakcie jej trwania, musi spełnić wiele wymogów ustawowych (w tym finansowych) względem organu nadzoru. Regulacje prawne precyzują warunki wejścia reasekuratora na rynek i jego ewentualnego wyjścia z tego rynku. Ponadto zarówno krajowe, jak i zagraniczne zakłady ubezpieczeń i reasekuracji musiały dostosować się do pewnych norm ostrożnościowych, które odnosiły się do wymagań kapitałowych, rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i polityki lokacyjnej. Normy te z jednej strony wpływały destymulująco na działalność reasekuracyjną czynną (dość wymagające normy dotyczące szeroko rozumianej wypłacalności zakładów), ale z drugiej przyczyniały się do wzrostu zainteresowania reasekuracją bierną. Regulacje dotyczące posiadania oraz wysokości środków własnych, kapitału gwarancyjnego i marginesu wypłacalności zostały uregulowane w aktach wykonawczych do ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Zakłady ubezpieczeń i reasekuracji zobligowane są m.in. do posiadania środków własnych na pokrycie marginesu wypłacalności. Ponadto na zakłady ubezpieczeń i reasekuracji nałożone zostały pewne ograniczenia dotyczące polityki lokacyjnej. Uregulowania prawne precyzują pakiet lokat, które mają stanowić pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. W strukturze tych lokat największy udział miały papiery skarbowe, stanowiły bowiem aż 70%.

Regulacje w zakresie organu nadzoru są dość znaczące. W początkowym okresie nadzór sprawował minister finansów (w strukturze Ministerstwa Finansów był wyodrębniony Departament Systemu Bankowego i Instytucji Finansowych, następnie Departament Ubezpieczeń) i ograniczał się w zasadzie do wydawania zezwoleń i bieżącej kontroli. W kolejnych okresach nadzór ten ewoluował, początkowo przez oddzielenie funkcji nadzorczych od regulacyjnych (powołanie PUNU), aż do konsolidacji nadzoru nad sektorem finansowym w 2006 r., kiedy to powstała Komisja Nadzoru Finansowego. Regulacje w zakresie sprawowania nadzoru były istotne dla rozwoju działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, ponieważ nadzór sprawowany był na zasadzie bieżącego monitorowania działalności, i w sytuacjach zagrażających bezpieczeństwu ubezpieczających, ubezpieczonych, uposażonych i reasekurowanych organ nadzoru reagował natychmiast. Było to o tyle ważne, że zapobiegało ewentualnym upadłościom zakładów ubezpieczeń i reasekuracji.

4. Uwarunkowania ekonomiczne

Uwarunkowania ekonomiczne wpływają z otoczenia zakładu reasekuracyjnego (i ubezpieczeniowego). W ich obrębie można wyróżnić uwarunkowania ma-

kroekonomiczne i sektorowe. Uwarunkowania *makroekonomiczne* są wyznaczone przede wszystkim przez stopę wzrostu ekonomicznego, kursy wymiany walut oraz poziom inflacji.

Jedną z miar wzrostu gospodarczego jest Produkt Krajowy Brutto (PKB), który prezentuje zagregowaną wartość dóbr i usług wytworzonych na terenie danego kraju w określonym czasie. PKB w dużej mierze wpływa na dynamikę przypisu składki – spadek lub zwolnienie trendu wzrostowego, a także zbyt szybki jego wzrost mogą stanowić zagrożenie. Dotyczy to również wypłacanych odszkodowań i świadczeń.

Inflacja ma wpływ na wyniki działalności lokacyjnej oraz na wysokość wypłacanych odszkodowań – malejąca inflacja może spowodować, że zakłady ubezpieczeń i reasekuracji stosujące *cash flow underwriting* mogą mieć problemy z kompensacją strat na działalności technicznej przychodami z działalności lokacyjnej. Zbyt wysoka inflacja może doprowadzić do powstawania tzw. starego portfela i konieczności utworzenia dodatkowych rezerw wynikających np. ze wzrostu kosztów napraw.

Wahania kursów walutowych mają wpływ na lokaty (denominowane w walutach obcych) oraz wysokość zobowiązań i odszkodowań (ich stabilność i wymiennalność). Ma to ogromne znaczenie dla reasekuracji, ponieważ umowy reasekuracyjne zawierane są na ogół w walutach obcych. Przy tego typu umowach należy wziąć pod uwagę ryzyko kursów walutowych.

O ile uwarunkowania makroekonomiczne wyznaczają szersze otoczenie, w jakim działają zakłady reasekuracji (i ubezpieczeń), o tyle uwarunkowania *sektorowe* zawężają to otoczenie do sektora ubezpieczeń i reasekuracji. Uwarunkowania te obejmują:

- demonopolizację,
- prywatyzację,
- internalizację,
- koncentrację.

Efektom tych pokrótce scharakteryzowanych zjawisk jest nasilająca się konkurencja.

Demonopolizacja oznacza podział monopolistycznych przedsiębiorstw (szeroko rozumianych), a także ograniczenie lub nawet znoszenie pewnych praw, które były przeznaczone tylko dla nich. Procesowi demonopolizacji towarzyszy *prywatyzacja*, która oznacza przekazanie (przez sprzedaż lub uwłaszczenie) przedsiębiorstwa lub innego mienia publicznego prywatnym właścicielom. Należy pamiętać, że jedynym polskim zakładem mającym zezwolenie na prowadzenie działalności reasekuracyjnej czynnej była „Warta”, która w swojej powojennej historii miała przewagę kapitału prywatnego nad państwowym dopiero w 1993 r.

Internalizacja, czyli proces, który dokonuje się poprzez przepływ technologii, rozwiązań prawnych, wzorców kulturowych i systemów zarządzania, prowadzi do wzrostu współzależności wszystkich uczestników międzynarodowego rynku.

Koncentracja oznacza skupianie, gromadzenie czegoś w jednym punkcie. W ekonomii jest to proces zwiększania siły podmiotu gospodarczego, która przeja-

wia się w pozyskiwaniu wyraźnej przewagi nad innymi podmiotami pod względem produktów lub kapitałów. W przypadku działalności reasekuracyjnej koncentracja dotyczyć będzie przede wszystkim kapitału.

5. Uwarunkowania ekologiczne

Uwarunkowania ekologiczne są istotnym elementem zabezpieczenia się przed skutkami zdarzeń katastroficznych. I to w przypadku reasekuracji ma ogromne znaczenie. Ubezpieczyciel, w celu zabezpieczenia się przed skutkami finansowymi danego zdarzenia, przekazuje część ryzyka do reasekuracji. W ostatnich kilkunastu latach znacznie wzrosła liczba katastrof naturalnych⁴. W związku z tym pojawiło się ryzyko katastroficzne (katastrofalne), które jest określane jako możliwość wystąpienia nieoczekiwanych strat w wyniku katastrofy naturalnej. Należy tutaj jednak dodać, że niektóre źródła [5, s. 296] podają, iż ryzyko katastroficzne obejmuje zarówno ryzyko katastrof naturalnych, jak i ryzyko katastrof spowodowanych przez człowieka. Jedno z drugim jest bardzo silnie związane, chociażby dlatego, że większość tych katastrof wynika np. z ocieplenia klimatu, a do ocieplenia klimatu doprowadziła właśnie działalność człowieka, np. przez emisję gazów cieplarnianych czy ingerencję w środowisko naturalne.

6. Uwarunkowania techniczno-technologiczne

Uwarunkowania techniczno-technologiczne związane są z postępowaniem w zakresie różnego rodzaju technik i technologii. Rozwój technologii informatycznych spowodował sukcesywne rozszerzanie się zasięgu infosfery oraz „kurczenie się” czasoprzestrzeni [2, s. 15], a także zmiany związane z alokacją kapitału. W wyniku rozwoju technologii przemieszczeniu w obszar infosfery podlegają m.in. usługi finansowe, w tym reasekuracyjne. Należy to łączyć z pewnymi cechami tych usług, takimi jak:

- niematerialność, brak materialnego efektu jej świadczenia i stąd materialnego postrzegania jej przez konsumentów; przekłada się to na trudność z oceną jakości świadczonej usługi,
- nierozdzielność usługi z osobą wykonawcy, w związku z tym sposób sprzedaży tych usług ma bezpośredni związek z wielkością sprzedaży i opinią o firmie świadczącej usługi,
- jednoczesność świadczenia i korzystania z usługi, nie można świadczyć usług na zapas bądź ich magazynować,
- heterogeniczność usług, trudność w standaryzacji, co wiąże się z dostosowywaniem jej do indywidualnego odbiorcy i jego wymagań,

⁴ Przez pojęcie katastrofy naturalnej należy rozumieć zdarzenie wywołane siłami natury, którego następstwem jest wiele indywidualnych szkód, powodujących straty ubezpieczeniowe.

- nietrwałość,
- niemożność nabycia praw własności usługi,
- złożoność usługi finansowej, która częstokroć wymaga bezpośredniego kontaktu pracowników z klientami,
- zaspokajanie podstawowych potrzeb; rozwój gospodarczy i technologiczny przyczynił się do tego, że bez tego typu usług ani przedsiębiorstwo, ani gospodarstwo domowe nie mogą funkcjonować poprawnie i efektywnie [3, s. 10].

Postępujące procesy „elektronizacji”, czy w węższym ujęciu „internetyzacji”, spowodowały pojawienie się pojęcia „e-finansów” i oznaczały „koniec geografii finansów” [7, s. 159]. Problem ten ma dwa wymiary. Z jednej strony, tak jak geografia (odległość) stają się coraz mniej istotną barierą świadczenia usług finansowych (w tym reasekuracyjnych), ich rynek poszerza się. Z drugiej strony, dzięki zastosowaniu komputerów system usług finansowych (w tym reasekuracyjnych) składa się z setek tysięcy monitorów.

Uwarunkowania techniczno-technologiczne mają wpływ m.in. na:

- rozwój produktu – dzięki dostępowi do danych, szybkości i dokładności ich analizy,
- administrowanie umowami reasekuracyjnymi – wzrost efektywności dzięki szybkiemu i dokładnemu dotarciu do niezbędnych i użytecznych informacji,
- zarządzanie aktywami – dostęp do informacji i obniżenie kosztów transakcji.

Do oceny systemów informatycznych i nowych technologii wykorzystywanych przez zakłady ubezpieczeniowo-reasekuracyjne konieczna jest analiza czterech elementów:

- organizacji działalności informatycznej – dotyczy sposobu zarządzania projektami informatycznymi, wyboru i oceny ich efektywności, a także inwestycji w systemy informatyczne,
- funkcjonalności – czyli czy systemy informatyczne wspomagają podstawowe elementy działalności ubezpieczeniowo-reasekuracyjnej (np. *underwriting*, ustalanie taryf reasekuracyjnych),
- infrastruktury – czy posiadane i wykorzystywane systemy informatyczne są systemami elastycznymi, które pozwalają szybko dopasować się do zmieniających się wymogów,
- dopasowania systemów do strategii i specyfiki prowadzonej działalności – czy te systemy są w stanie wspierać strategię rozwoju zakładu ubezpieczeniowo-reasekuracyjnego [8, s. 422-423]

7. Podsumowanie

Uwarunkowania społeczne mają pośredni wpływ na reasekurację, poprzez ubezpieczenia. Rozwój pewnych grup ubezpieczeń wpływa na rozwój reasekuracji. Statystyczny Polak chętniej ubezpiecza swoje mienie, zarówno ruchome, jak i nieruchome. W przypadku mienia ruchomego zakres ubezpieczenia ogranicza się

w zasadzie do OC komunikacyjnej oraz autocasco. Pierwszy rodzaj ubezpieczenia jest ubezpieczeniem obligatoryjnym z tytułu posiadania pojazdu, drugi natomiast jest ubezpieczeniem fakultatywnym. Ubezpieczenia te charakteryzują się dużą szkodowością i są najczęściej reasekurowanymi rodzajami ryzyka.

Uwarunkowania regulacyjno-nadzorcze determinują rozwój działalności reasekuracyjnej. Każdy zakład reasekuracyjny, zanim jeszcze rozpocznie prowadzenie działalności, a potem w trakcie jej trwania musi spełnić wiele wymogów ustawowych. Ponadto zarówno krajowe, jak i zagraniczne zakłady ubezpieczeń i reasekuracji musiały dostosować się do pewnych norm ostrożnościowych, które odnosiły się do wymagań kapitałowych, rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i polityki lokacyjnej.

W ramach uwarunkowań ekonomicznych szczególną uwagę zwrócono na makroekonomiczne wskaźniki opisujące sytuację gospodarczą kraju. Wśród nich należy wyróżnić:

- wzrost gospodarczy – PKB ma wpływ na dynamikę składki i odszkodowań, zbyt duże wahania stanowią zagrożenie dla zakładu ubezpieczeń i reasekuracji; w analizowanym okresie udział składek i odszkodowań z tytułu umów reasekuracji czynnej w PKB był jednak niewielki, co wynika ze skromnych rozmiarów reasekuracji czynnej w Polsce, udział składek i odszkodowań z tytułu umów reasekuracji biernej w PKB był wyższy,
- inflacja – ma istotny wpływ na wyniki działalności lokacyjnej oraz na wysokość wypłacanych odszkodowań; ponadto przy wysokiej stopie inflacji maleje zaufanie klientów do ubezpieczeń, a przy niskiej wzrasta,
- wahania kursów walutowych – wahania te mają wpływ na lokaty oraz wysokość zobowiązań, wiąże się to z niepewnymi zwrotami z inwestycji oraz zmianą wysokości wypłacanych odszkodowań, ponadto kurs złotego odgrywa ogromną rolę z punktu widzenia eksportu (w tym eksportu reasekuracji) – umocnienie złotego ma ujemny wpływ na eksport.

Wśród uwarunkowań ekonomicznych determinujących rozwój działalności reasekuracyjnej w Polsce wyodrębniono uwarunkowania sektorowe. W wyniku demonopolizacji doszło do powstania wielu firm ubezpieczeniowo-reasekuracyjnych.

Demonopolizacja pozwoliła na powstanie konkurencyjnego rynku ubezpieczeniowo-reasekuracyjnego. Demonopolizacji towarzyszył proces prywatyzacji sektora ubezpieczeniowo-reasekuracyjnego.

Wraz z procesami prywatyzacyjnymi do Polski zaczął napływać kapitał zagraniczny. Polskie zakłady ubezpieczeń i reasekuracji były słabo wyposażone w kapitały, więc korzystały z reasekuracji biernej w dość dużym zakresie, jednak to słabe wyposażenie kapitałowe miało również odzwierciedlenie w czynnej działalności reasekuracyjnej.

Uwarunkowania ekologiczne dotyczą szeroko rozumianego pojęcia ryzyka katastroficznego. W związku z coraz większą częstotliwością występowania katastrof naturalnych i szkód spowodowanych żywiołami zwiększyły się koszty ochrony re-

asekuracyjnej. W Polsce drugą grupę, po ubezpieczeniach komunikacyjnych, najchętniej reasekurowanych rodzajów ryzyka stanowią ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami i pozostałych szkód rzeczowych.

Literatura

- [1] Bańko M., Krajewska M., *Słownik wyrazów kłopotliwych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.
- [2] Bauman Z., *Globalizacja*, PIW, Warszawa 2000.
- [3] Grzegorzczak W., *Marketing bankowy*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Łódź 2004.
- [4] Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1983.
- [5] Kupczyk J., *Zarządzanie ryzykiem zjawisk naturalnych poprzez ubezpieczenie*, [w:] *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia – tendencje światowe a polski rynek*, red. K. Jajuga, W. Ronka-Chmielowiec, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 991, AE, Wrocław 2003.
- [6] *Słownik języka polskiego PWN. T. 3*, PWN, Warszawa 1998.
- [7] Szewczyk A., *Telepraca i e-pieniądz*, [w:] *Dylematy cywilizacji informatycznej*, red. A. Szewczyk, PWE, Warszawa 2004.
- [8] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej – 4*, red. T. Sangowski, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Poznań 2002.
- [9] *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN* [data dostępu: 8.06.2007].

THE OVERALL REVIEW OF OUTER CONDITIONS OF THE REINSURANCE ACTIVITY DEVELOPMENT

Summary

Reinsurance activity, as any other, is dependent on many various conditions. The conditions can arise from the reinsurance-insurance company surroundings (nearer or further), these are outer conditions, but can also come from the reinsurance-insurance company itself (inner conditions). In the article the following outer conditions have been shortly described: social, regulatory-supervising, economic (divided into macroeconomic and sector ones), ecological and technological.